

Inst. 3°. Absurdum est objecta per alienos oculos videre: ergo *a pari*, etc.

R. Dist. ant. Absurdum est, etc. si oculi nostri sint sani et objecta præsentia, *concedo*; si oculi sint vitiiati, vel si objecta sint a longe posita, *nego ant.* Equidem absurdum esset objecta per alienos oculos videre, si oculi nostri essent sani et objecta præsentia: at si oculi nostri sint vitiiati, non absurdum est objecta per alienos oculos videre; imo absurdum esset ea negare, quamvis testes oculati assererent illa existere et esse talia vel talia: at in rebus religionis, circa quas cæci sumus, non minus absurde Deo loquenti denegaretur assensus. Ergo.

Inst. 4°. Pagani et Mahumetani non magis dubitare debent de sacerdotum suorum sinceritate quam apud nos plebeii et imperiti: si ergo sola via auctoritatis admit-tenda sit, nullo modo a tenebris errorum suorum exire poterunt.

R. Nego ant. Nam facta quæ in favorem religionis Christianæ narrantur, tam sensibilia, clara et splendida sunt, doctrina illius tam sapiens, pura et sancta est, ut omnes facile percipiant sacerdotes non esse deceptos nec deceptores: atqui tales veritatis characteres non reperiuntur in paganismo nec in mahumetismo, ut unicuique etiam leviter attendenti patebit; undique enim et in dogmatibus et in factis evidens manifestatur absurditas. Ergo nulla est paritas.

CAPUT TERTIUM.

DE CHARACTERIBUS QUIBUS EXISTENTIA REVELATIONIS CERTO CONSTARE POTEST.

Respectu illius cui immediate Deus loquitur, nullum requiritur signum externum; eodem modo enim Deus veritates supernaturales nobis manifestare potest, quo nobis communicat veritates naturales, v. g. omnes circuli radios

esse æquales: id est, efficere potest ut tam infallibiliter judicemus ipsum nobis loqui interne, quam certo percipimus veritates evidentes. Ergo.

At non tenemur fidem iis omnibus adhibere qui præ-tendunt se a Deo fuisse missos et nomine ejus loqui; requiruntur notæ quibus prudenter judicemus eos non esse deceptos aut deceptores; notæ autem illæ duplicis sunt generis: aliæ sunt negativæ et aliæ positivæ.

Notæ negativæ sunt quædam conditiones sine quibus revelatio existere non potest, quamvis iis positus non constet illam existere, ideoque vocantur negativæ.

Illæ vero conditiones sunt: 1° ut doctrina quæ tanquam revelata profertur non sit evidenter absurda; nam quod est absurdum falsum est, et a Deo revelari non potest. 2° Requiritur ut præcedenti revelationi certæ non sit opposita, quia repugnat Deum sibi contradicere: attamen quasdam leges positivas ad tempus duraturas condere, alias eis substituere, et revelationem obscure factam clarius deinceps manifestare potest. 3° Requiritur, saltem ordinarie, ut ii quibus revelatio facta dicitur, sint probi, pii et virtutibus conspicui; licet enim impios ad declarationem veritatis Deus cogere possit, repugnat tamen illum, ad revelandam instituendamque religionem sanctam, eorum uti ministerio qui tanquam peccatores publice habentur. 4° Requiritur ut doctrina quæ velut revelata exhibetur, ad Dei gloriam et hominis felicitatem conducat; si enim ad finem perversum tenderet, vel cupiditatibus faveret, a Deo venire non posset.

Notæ positivæ sunt signa quædam extrinseca et velut litteræ testimoniales, digito Dei subscriptæ ipsiusque sigillo munitæ, quibus infallibiliter judicatur præcones revelationis ab eo missos fuisse et nomine ipsius loqui. Signa hæc vocantur credibilitatis motiva. Necesse est ut sint: 1° sensibilia, et quædam saltem omnium captui accommodata; alioquin simplices et imperiti revelationem prudenter cognoscere non possent; 2° certa et inconcussa, ut omnem tollant dubitationem et ad fidem proxime disponant.

Plurima autem numerantur signa externa, nempe mira-

cula, prophetiæ, martyres, mira religionis propagatio, etc. Primum et præcipuum locum tenent miracula et prophetiæ, de quibus valde litigant cuncti revelationis hostes. Nobis igitur de illis paulo fusius in duplici articulo disse- rendum est.

ARTICULUS PRIMUS.

DE MIRACULIS.

Hanc gravis momenti questionem sub uno tantum re- spectu investigaturi sumus, quatenus scilicet miraculum exhiberi potest ut veræ religionis demonstratio relative ad nos, et examinaturi sumus: 1° quid sit miraculum; 2° an sit possibile; 3° an certo cognosci possit; 4° an vim habeat probandi veram esse doctrinam in cuius gratiam patrat.

Miraculum igitur consideraturi sumus in genere, a cun- ctis peculiaribus factis abstrahendo, necnon a potestate sive angelorum, sive dæmonum.

§ I. Quid sit miraculum.

Miraculum a *mirando* sic dicitur, quia, juxta omnes, est factum aliquod insolitum et mirandum. Certum est tamen omnia facta quæ mirationem movent et excitant, non ideo esse miracula: nam multa quasi inviti miramur quæ sunt naturalia, qualia sunt stupendi effectus electricitatis et magnetis, apparitiones cometarum, auroræ boreales, sub- tilitates nonnullorum ludentium, *des joueurs de gobelets, des faiseurs de tours de passe-passe*, etc.

Philosophi autem et theologi non sibi concordant in as- signando legitimam et accuratam miraculi definitionem: præcipuas eorum opiniones referemus, deinde nostram statuemus.

1° *Locke*, philosophus Anglus, in opere gallice inscrip- to *Christianisme raisonnable*, definit miraculum: *Opus sensibile quod cursui naturæ contrarium et divinum judicat spectator*. At illa definitio admitti non potest; ex ea enim sequeretur idem opus fore simul miraculum et non mira- culum, prout judicaretur ab adstantibus.

2° *Clarke*, alter celeberrimus Anglus, *Traité de l'exis- tence de Dieu*, t. 3, c. 19, miraculum definit: *Opus con- trarium cursui consueti naturæ, id est, regularibus et constantibus legibus juxta quas Deus regit orbem universum, productum interventu intelligentiæ homini superiori*. Hæc definitio a multis theologis admittitur, et nihil continet propter quod rejici debeat.

3° *Houtteville*, in suo tractatu dicto *La religion chretienne prouvée par les faits*, definit miraculum, l. 1, c. 6: *Un événement singulier produit hors de l'enchaînement des causes naturelles*. Postea, confutens *Spinosam*, qui con- tendebat miracula esse impossibilia quia Deus sua de- creta mutare non potest, dicit supponi posse Deum, in ipso mundi exordio, universas condendo leges quibus re- gerentur corpora, non ad solum ordinem physicum atten- disse, sed etiam ordinem moralem et seriem eventuum quibus vera religio confirmanda esset inter homines, quasdam simul intuisse leges occultas quæ, in determi- natis circumstantiis, extraordinarios producerent effectus quos miracula vocamus. Hæc hypothesis, inquit, minime repugnat; nam Deus, qui libere leges universi orbis con- debat, quas volebat exceptiones eis apponere poterat: in ea autem hypothesi, decreta sua non mutat, miracula operando, siquidem ea prævidit, voluit et ab initio mundi decrevit. Hæc miracula nihilominus vim habent probandi; cum enim sint eventus extraordinarii, licet legum natura- lium consecraria, voluntatem Dei evidenter manifestant, quia casu fortuito cum circumstantiis in quibus patrantur coincidere non possunt: quis, v. g., dicere vellet solo casu fortuito fieri posse ut ad vocem ejusdem hominis cæci vi- deant, surdi audiant, muti loquantur, claudi ambulent, morbi pellantur, mortui resurgant, etc., etiamsi effectus isti ex legibus ab initio conditis orirentur? Revera igitur dicendum est cum magis Pharaonis: *Digitus Dei est hic*, Exod. VIII, 19. Ergo.

Ad hanc hypothesim *Houtteville*, quam ipse non admit- tit nisi ut possibilem, recurrere non necesse est ut *Spinosæ* argumentum funditus evertatur. Ideo enim, juxta *Spino-*

sam, Deus patrare non potest miracula, quia, ex una parte, leges naturæ sunt ipsius decreta, et ex altera parte decreta sua mutare non potest: sed, admissis duabus his præmissis, nihilominus Deus patrare potest miracula leges naturæ suspendendo; ab initio enim decernere potuit quod in tali vel tali circumstantia has suspenderet leges: atqui tuac, eas suspendendo, sua non mutat decreta, sed e contra ea perficit et absolvit, ut manifestum est.

Præterea, hypothesis ab *Houtteville* excogitata 1º nullo innititur fundamento, siquidem nihil in illius gratiam affertur, præter meram possibilitatem; 2º adversatur vulgari hominum opinioni, qui omnes persuasum habent miraculo universalibus naturæ legibus derogari; 3º verbis actibusque Christi et Apostolorum consentanea non videtur: dicitur enim de illis quod miracula operarentur, ventis et mari imperando, infirmos curando, mortuos suscitando, opera faciendo, etc. Ergo.

Miraculum igitur recte definitur: *Opus externum, consuetis naturæ legibus contrarium, et vires humanas superans.*

Dicitur 1º *opus externum*, quia debet esse sensibile et omnibus cognitu facile; alioquin clara et evidens revelationis nota esse non posset.

Dicitur 2º *consuetis naturæ legibus contrarium*; his verbis a quibuscumque naturalibus operibus distinguitur et sigillum Dei esse intelligitur, saltem ex natura sua, ut ex dicendis patebit.

Dicitur 3º *vires humanas superans*; non vero asserimus illud vires angelicas necessario superare.

§ II. An miraculum sit possibile.

PROPOSITIO.

Miraculum, prout illud definivimus, est possibile.

Prob. Miraculum, ex dictis, nihil aliud est quam derogatio consuetis naturæ legibus: at Deus, qui est auctor legum naturæ, eis pro nutu suo derogare potest, sive per se immediate, sive per delegatum.

Præterea, si eis derogare non posset, maxime propter suam immutabilitatem, ut aiunt increduli post antesignanum suum Spinosam: verum hæc ratio nulla est, siquidem, ut jam notavimus, Deus, condendo leges suas, ab æterno statuere potuit se eis in talibus vel talibus circumstantiis derogaturum esse. Ergo, etc.

Unde sic ipse civis Genevensis, omnis religionis revelatae hostis infensissimus, *Lettre 3º de la Montagne*:

« Dieu peut-il faire des miracles? c'est-à-dire peut-il
» déroger aux lois qu'il a établies? Cette question, sérieu-
» sement traitée, serait impie, si elle n'était absurde: ce
» serait faire trop d'honneur à celui qui la résoudrait négati-
» vement, que de le punir; il suffirait de l'enfermer:
» mais aussi quel homme a jamais nié que Dieu pût faire
» des miracles? »

Obj. Deus non potest turbare ordinem hujus mundi, quem sapienter instituit: at operando miracula turbaret ordinem hujus mundi: ergo.

R. 1º. Nego maj. Deus enim pro libitu illum perturbare potest or finem quem libere instituit, quem potuisset non institueret, quem mutare et destruere posset: atqui certum est Deum ordinem præsentis aspectabilis mundi libere instituisse, illum nunc mutare et etiam destruere posse: ergo 1º.

R. 2º. Nego min. Si enim Deus patrando miracula ordinem mundi turbaret, certe quia leges naturæ suspenderet: atqui ordinem mundi non ideo perturbat, quia leges naturæ aliquando suspendit; lex enim contra quam peragitur miraculum in eo tantum casu particulari suspenditur, in cæteris vero casibus consuetos habet effectus: v. g. si ignis in fornace Babylonis tribus pueris pepercit, non ideo cessavit in aliis mundi partibus et in cæteris casibus objecta sibi exposita, juxta morem suum, comburere. Ergo.

§ III. An miraculum certo cognosci possit.

PROPOSITIO.

Miraculum certo cognosci potest.

Prob. Miraculum enim, ex dictis, est derogatio consuetis

naturæ legibus : at certo cognoscere possumus consuetis naturæ legibus fuisse derogatum, si nempe consuetas naturæ leges circa nonnullos effectus certo noscamus, et clare videamus factum eis oppositum : porro hæc duo constare possunt ; v. g. experientia omnium sæculorum constat solem quotidie ab oriente ad occasum declinare videri, nunquam pati eclypsim nisi luna ipsum inter et terram fuerit posita, ac proinde tempore novilunii ; morbos pertinaces subito et absque remediis physice applicatis non sanari, mortuos non resurgere, etc. : si ergo videamus solem in medio cursus sui sistere, in tempore plenilunii eclypsim pati ; ad solum hominis jussum conspiciamus morbos expelli, infirmitates curari, mortuos resurgere, nonne videmus aperte hæc extraordinaria facta consuetis naturæ legibus nobis bene notis esse contraria ? Ergo, etc.

Dices cum rationalistis : Totam naturæ energiam omnesque leges ejus non cognoscimus : ergo temere affirmamus extraordinaria facta quæ vocantur miracula, non esse effectus causarum naturalium nobis ignotarum.

R. Nego conseq. 1° Quamvis enim totam naturæ energiam cunctasque illius leges non cognoscamus, affirmare possumus, absque ullo errandi periculo, tales aut tales effectus non esse consecutaria alicujus legis naturalis nobis ignotæ ; v. g. licet non percipiamus quid industria humana in sanandis morbis valeat, infallibiliter affirmamus pertinaces morbos ad jussum hominis expelli non posse. 2° Leges occultæ ex solis viribus naturæ agentes, effectus suos stupendos arbitrariis hominis verbis aut factis apprime conformes non producerent. 3° Leges naturæ debent esse constantes, uniformes et eosdem producere effectus in iisdem circumstantiis : at tales non essent illæ fictitiæ leges quæ in sinu naturæ delitescere supponuntur, siquidem, postquam per multa sæcula otiose existissent, in effectum subito crumperent, et statim in eandem relaberentur inertiam. 4° Repugnat Deum, auctorem naturæ, nos inducere in errorem : at, si facta supra descripta naturales essent effectus *energix* naturæ, seu quarundam legum occultarum, Deus nos induceret in errorem ; siquidem

omnes homines, stupenda hujusmodi videntes facta, invincibili feruntur propensione ad judicandum, quidquid ipsis obijciatur, talia facta naturæ vires superare. Ergo.

§ IV. An miracula habeant vim probandi veram esse doctrinam in cujus gratiam patrantur.

PROPOSITIO.

Miracula certo existentia vim habent probandi veram esse doctrinam in cujus gratiam patrantur.

Prob. Etenim 1° miraculum est effectus consuetis naturæ legibus derogans et speciali Dei auctoris naturæ actu productus vel permissus : at talis effectus evidenter probat veram esse doctrinam in cujus gratiam producitur, quia haberi debet velut testimonium Dei eam confirmantis : supponatur enim homo qui annuntiat aliquam doctrinam ut divinam et polliceatur se, in illius confirmationem, mortuum suscitaturum aut quoddam aliud portentum operaturum ; si effectus promissionem sequatur, nonne universorum oculis clare patebit Deum hanc prædicationem sigillo suo munire ? Errorem enim sic obfirmare non potest : ergo. Unde civis Genevensis, *Emile*, lib. 4 : « Qu'un » homme vienne nous tenir ce langage : Mortels, je vous » annonce la volonté du Très-Haut ; reconnaissez à ma » voix celui qui m'envoie. J'ordonne au soleil de changer » sa course, aux étoiles de former un autre arrangement, » aux montagnes de s'aplanir, aux flots de s'élever, à la » terre de prendre un autre aspect : à ces merveilles, qui » ne reconnaîtra pas à l'instant le Maître de la nature ? elle » n'obéit point aux imposteurs. » Ergo.

Et vero negari non potest Deum voluntates suas hominibus per ministerium legatorum manifestare posse. Quemadmodum autem principes litteras commendatitias appositione sigilli regii authenticas faciunt, ita et Deus missionem legatorum suorum aliquo signo certam facere debet : at nullum excogitari potest signum magis divinum et sensibile quam miraculum. Itaque, vel miracula viam

habent, etc., vel dicendum est Deum voluntates suas per ministerium legatorum certo manifestare non posse : hoc autem posterius admitti nequit : ergo.

2° Propensio universalis, constans et invincibilis ut firmum veritatis argumentum haberi debet : at propensione universali, constanti et invincibili ferimur ad judicandum miracula divinæ voluntatis esse signa splendidissima ; cum enim sciamus Deum esse mundi rectorem et legum quibus regitur conditorem, ubi videmus eas interrumpi vel suspendi, v. g., morbos ad vocem hominis fugere, cæcos videre, claudos ambulare, mortuôs resurgere, etc., invincibili propensione ferimur ad judicandum ea divina virtute fieri, et dicimus sicut incantatores Pharaonis : *Digitus Dei est hic*. Hinc omnes populi persuasum semper habuerunt præcipua religionis momenta esse divina miracula ; hinc confessio philosophi Genevensis, qui in sua impietate dicebat se nolle videre miraculum, ne insanus præ stupore fieret. Hæc sunt ipsius verba de extraordinariis sanationibus loquentis, 3° *Lettre de la Montagne, Mélanges* : « Il y » a pourtant, je l'avoue, des choses qui m'étonneraient » fort, si j'en étais le témoin ... Au reste, quelque frap- » pant que pût me paraître un pareil spectacle, je ne vou- » drai pour rien au monde en être témoin ; car que sais- » je ce qu'il pourrait en arriver ? Au lieu de me rendre » crédule, j'aurais grand' peur qu'il ne me rendit que fou. » Ergo.

3° Divina Providentia, omnia in ordine morali sicut et in ordine physico gubernans, permittere non potest piissimos homines in errorem invincibilem induci : at si miracula vim non haberent probandi, etc., Deus permetteret piissimos homines in errorem invincibilem induci. Etenim quid Deo magis placeat attente observantes, si advertant miracula in gratiam alicujus doctrinæ patrari, invincibili propensione feruntur ad judicandum eam a Deo venire, et adversus conscientiae dictamen se ire arbitrarentur, nisi corde et animo ei subscriberent : ita ut cum Hugone a Sancto-Victore, lib. *De Trinitate*, dicere possent : « Domine, » si error est, a teipso decepti sumus ; ista enim in nobis

» tantis signis et prodigiis confirmata sunt et talibus, quæ » non nisi per te fieri possunt : » ergo 3°, etc. aliunde, etc. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Multi non experiuntur propensionem qua contendimus impelli homines ad judicandum miracula divinæ voluntatis esse signa. Ergo.

R. 1°. *Nego ant.* Quod enim omnium populorum consensu firmatur, ut v. x. naturæ haberi debet : atqui consensus omnium populorum testatur omnibus inesse propensionem ad judicandum, etc. Ipsi deistæ fatentur religionem esse divinam si tot firmetur miraculis quot in gratiam religionis Judaicæ et Christianæ facta esse dicuntur : Spinoza solebat dicere, referente *Bayle* in suo Dictionario, fidem Christianam se amplecturum esse si resurrectionem Lazari certam existimaret : hæc igitur miracula rejiciunt, non autem negant propensionem qua ferimur ad judicandum, etc.

R. 2°. *Nego conseq.* Plures enim negaverunt ex relatione sensuum demonstrari posse corpora existere ; alii dixerunt nullum amorem erga parentes esse præscriptum : attamen inde concludere non licet propensionem qua ferimur ad judicandum corpora existere, vel amorem parentibus debitum, non esse naturalem : ergo pariter, etiamsi plures miraculis non moverentur, non ideo inferendum foret naturalem in nobis non esse propensionem ad judicandum ea divinæ voluntatis esse signa. Ratio autem cur increduli miraculis non moveantur, est quia doctrina iis confirmata cupiditatibus adversatur.

Inst. 1°. Forte hæc propensionem diabolus producit, ut nos decipiat. ergo.

R. Nego suppositionem. Illa sententia admitti non potest quæ omnem tolleret certitudinem physicam et moralem : atqui hæc sententia omnem tolleret, etc. Si enim admittatur diabolus per quamdam propensionem invincibilem ad fidem mendacibus portentis adhibendam nos determinare, semper vobis timendum erit ne sic per ali-

quam diabolicam artem deludamur, et ita omnis certitudo corruet : Deus autem id permittere non potest respectu totius generis humani. Ergo.

Obj. cum Rousseau, Emile, lib. 4 : « Apôtre de la vérité, » qu'avez-vous donc à me dire dont je ne reste pas le » juge? Dieu lui-même a parlé : écoutez sa révélation. » C'est autre chose. Dieu a parlé : voilà certes un grand » mot. Et a qui a-t-il parlé? Il a parlé aux hommes. » Pourquoi donc n'en ai-je rien entendu? Il a chargé » d'autres hommes de vous rendre sa parole. J'entends : » ce sont des hommes qui vont me dire ce que Dieu a dit. » J'aimerais mieux avoir entendu Dieu lui-même ; il ne » lui en aurait pas coûté davantage, et j'aurais été à l'abri » de la séduction. Il vous en garantit en manifestant la » mission de ses envoyés. Comment cela? Par des pro- » diges. Et où sont ces prodiges? Dans les livres. Et qui » a fait ces livres? Des hommes. Et qui a vu ces prodiges? Des hommes qui les attestent. Quoi! toujours des » témoignages humains? toujours des hommes qui me » rapportent ce que d'autres hommes ont rapporté? Que » d'hommes entre Dieu et moi! » Unde sic. Illi miraculis credere non tenentur qui propriis oculis ea non conspexerunt : ergo vim probandi non habent miracula, nisi ad summum respectu testium oculatorum.

R. Nego ant. Tenemur enim fidem eis adhibere miraculis quæ in dubium rationabiliter revocare non possumus : at fieri potest ut in dubium rationabiliter revocare non possimus miracula quæ tamen propriis non conspeximus oculis : nam multa sunt facta præterita a nobis longe distantia, quæ tamen in dubium nullo modo revocare possumus : talia sunt facta Socratis, juxta ipsum *Rousseau, ibid.* ; atqui miracula sunt facta sensibilia, tam cognita facilia quam alia quælibet facta historica : non magis enim multi decipi aut decipere possunt, sive loquendo, sive scribendo, circa prodigia non æquivoca, sed manifesta et publice facta, quam circa naturales eventus : ergo.

Et vero, si Deus efficere teneretur ut singuli eum loquentem audiremus, miracula jam non essent miracula ;

vel enim secundum regulas uniformes contingerent, vel non : si prius, non essent miracula, nec plus ea miramur quam animalium generationem, granorum, plantarum ac arborum reproductionem aliaque hujusmodi mirabilia ; si posterius, quotidie legibus naturæ diversis modis derogaretur, et nihil esset certum. Ergo.

Inst. 1º. Fidem adhibere miraculis non tenemur nisi sint certissima : at miracula præterita non possunt esse respectu nostri certissima : ergo.

R. Nego min. propter rationes jam allatas. Tam enim miracula certa esse possunt respectu nostri, quam facta historica : sed quædam facta historica sunt respectu nostri certissima, fatentibus ipsis adversariis : ergo.

Inst. 2º. Testimonium unius aut alterius hominis est fallibile : at sæpe miracula præterita testimonio unius aut alterius hominis duntaxat constant, nempe respectu imperitorum apud Christianos, et omnium apud gentiles : ergo.

R. 1º. Hæc obiectio deistas remove non deberet a credendo ; ibi enim de imperitiis agitur, et ipsi inter imperitos se annumerandos non putant. Ergo.

R. 2º. Nego min. et dico de miraculi essentia non esse ut illius existentia testimonio unius aut alterius hominis duntaxat nitatur : factum quippe consuetis naturæ legibus derogans potest esse non solum sensibile, sed coram multis patratum, sed publicum, et talibus veritatis characteribus vestitum ut in dubium rationabiliter revocari non possit.

Sic qui apud Christianos nascuntur, vix balbutientes, a parentibus vel ab Ecclesiæ ministris ea audiunt facta quibus religio Christi fundatur ; eadem quotidie vident in monumentis consignata, videlicet in festis Nativitatis, Epiphaniæ, Passionis, Mortis et Resurrectionis Christi, in solemnitate Pentecostes, in festivitibus sanctorum Martyrum, in templis ubique erectis, in mirifica religionis propagatione et ejus ubique diffusionem ; multos audiunt doctos sicut et indoctos de iisdem factis tanquam verissimis loquentes. Quo majorem acquirunt ætatem et experientiam, eo magis in cognitionibus istis proficiunt ac con-

firmantur: sicque tam certo miracula cognoscunt quam facta suæ gentis, v. g. bella, victorias, seriem principum qui eam rexerunt. At dici non potest quod imperiti hæc gentis suæ facta testimonio tantum unius aut alterius hominis cognoscant. Ergo *a pari*, etc.

Eundem ferme vim habet argumentum istud respectu gentilium apud quos Evangelium prædicatur; qui enim fidem christianam amplectuntur, non ideo miracula credunt quia ab uno vel ab altero missionario referuntur, sed quia ex diversis adjunctis prudenter judicant illa eo modo facta esse, quo in Evangelio describuntur: eorum autem motiva deducuntur tum ex numero præconum eorundemque agendi ratione ac loquendi modo, tum ex testimonio Christianorum qui diversis de causis ad has vel vicinas regiones appellunt; tum ex inspectione librorum Novi Testamenti qui exhibentur, aliorumque librorum religionis in linguam vulgarem coaversorum; tum ex auctoritate librorum Veteris Testamenti, qui cum Judeis ubicumque nunc existunt; tum ex mira quæ inter varias utriusque Testamenti partes elucet concordia.

Quando missionarii sacrum ministerium apud ethnicos exercent, primo illis ostendere conantur quam absurda sit eorum religio, deinde unitatem Dei ejusque attributa explicant, cultum ipsi exhibendum esse demonstrant, præcepta moralia evolvunt: ordinarie tam lucida, tam perfecta hæc præcepta primo intuitu apparent, ut statim judicentur vera. Deinde altissima proponuntur mysteria, in quibus summa Dei benignitas et maxima religionis majestas refulget. Narratur historia præcipuorum miraculorum aliorumque factorum quæ ad religionis Christianæ institutionem et propagationem pertinent. Hæc autem ita videntur concatenata ut qui cupiditatibus non captivantur facile ea credant.

Præterea, quamvis testimonium unius aut alterius ex natura sua sit fallibile, non sequitur illud nunquam generare certitudinem; nam fieri potest ut, ex circumstantiis, omnem excludat erroris formidinem. Sic quotidie, absque errandi formidine, nonnulla credimus facta ex relatione

unius aut alterius testis, cujus sagacitatem et veracitatem novimus. Porro gentiles judicare possunt divinos Evangelii præcones, qui, nulla spe humana ducti, tanta percurreunt spatia, tantos subeunt labores, tantis et tam frequentibus se exponunt periculis, non esse mendaces, præsertim cum illos videant tantis coruscantes virtutibus.

Insuper, Deus non semel prædicationem Evangelii apud gentes ethicas evidentibus confirmavit prodigiis: sic vestigia S. Francisci Xaverii illustravit.

Innumeris viis occultis agere potest in mentes, sicut nunc in mentes infantium et imperitorum apud Christianos agit, eas nempe illuminando et pia motione ad credendum inclinando. Inde fit quod illæ simplicis animæ videant religionem Christianam rationi esse conformem, miseriæ humanæ necessariam, et quodam modo sentiunt eam esse veram. Quod sic exprimit Pascal, cap. 6, *Foi sans raisonnement*: « Ceux que nous voyons chrétiens sans la connaissance des prophéties et des preuves, ne laissent pas d'en juger aussi bien que ceux qui ont cette connaissance: ils en jugent par le cœur, comme les autres par l'esprit. C'est Dieu lui-même qui les incline à croire, et ainsi ils sont très-éfficacement persuadés. » Ergo, etc.

Obj. 3°. Miracula sunt tantummodo facta consuetis naturæ legibus opposita: atqui hujusmodi facta voluntatem Dei per seipsa non manifestant: ergo.

R. Dist. min. Voluntatem Dei non manifestant, si considerantur seorsim a circumstantiis in quibus peraguntur, vel ab interpretatione illius cujus ministerio Deus utitur, *concedo*; secus, *nego min.* Equidem, si miracula considerarem independentem a circumstantiis, v. g. si hodie solem in cursu stare videremus, nihil inde concludere possemus; sed ubi speciales absunt circumstantiæ, vel interpretatio illius cujus ministerio Deus utitur, miracula aliquid significant: id autem quod significant necessario verum est, alioquin Deus falsum approbaret; quod repugnat. Ergo.

Inst. 1°. Fieri potest ut qui profert doctrinam tanquam a Deo revelatam, delusus fuerit, meras imaginationes

aut quosdam aeris motus vel sonos pro supernaturali loquela sumens, vel decipere intendat; ergo.

R. Nego conseq. Non quidem impossibile est aliquem, per quædam imaginationis deliramenta aut per nonnullas sensuum turbationes, delusum fuisse; nec etiam repugnat aliquem intendere alios per revelationem suppositam decipere. Verum delusus aut delusor narrationes suas veris non confirmaret miraculis, alioquin error in ipsum Deum refundendus esset. Ergo.

Inst. 2º. Deus permittit sacramenti ministrum potestate sibi divinitus concessa abuti: ergo permittit potest ut miraculorum minister eis ad decipiendum abutatur.

R. Nego conseq. et paritatem. Ratio disparitatis est, quod homines naturali propensione impellantur ad credendum Deum per miracula loqui: unde, si Deus vera patraret aut patrari permetteret miracula in gratiam erroris, ipse ad errorem impelleret: contra vero, cum homines naturali et invincibili propensione non ferantur ad credendum ministrum sacramentorum ea semper licite ac valide administrare, error, si quis existat, in Deum refundi non potest. Ergo.

Inst. 3º. Fieri potest ut dæmones quædam faciant opera extraordinaria, vires humanas superantia, ad suadendam falsitatem: at in ea hypothesis nullum daretur signum quo miracula ab hujusmodi prodigiis tuto secernerentur: ergo.

R. 1º. De potestate dæmonum alibi diximus, in *Metaphysica*, ubi *De angelis*, et hic tractare non intendimus.

R. 2º Nego min. Nam 1º si prodigium sit inutile, ridiculum, indecorum, aliquid crudelitatis, obscenitatis, fraudis vel cujusvis criminis admixtum exhibeat, sive in operatione externa, sive in effectibus ejus, Deo tribui non potest, quia repugnat Deum consuetis naturæ legibus derogare ad illicita confirmanda aut perficiendas nugas: *Sanctus est enim in omnibus operibus suis.* (Psal. CXLIV.) Hinc quædam prodigia apud veteres paganos celebrata, ut aqua in cribro delata et non effluens, eos novacula incisa, humanæ sunt imposturæ, vel diabolicæ operationes.

Eodem modo pronuntiandum est de famosis *convulsionibus* Jansenistarum: quis enim credere potest Deum leges naturæ suspendere aut eis derogare ut homines ad pietatem se exercentes exeruciet, ab eis clamores, dentium stridorem, membrorum contorsiones, saltus incompositos extorqueat? Similiter quæ tendunt ad solam curiositatem, ostentationem, superbiam, qualis fuisse refertur ascensio Simonis magi per aerem coram Nerone, a Deo venire nequeunt. 2º Si, e contra, factum adeo sit splendidum ut actionem Auctoris naturæ evidenter arguat, v. g. resurrectio mortuorum, subita morborum sanatio, panum multiplicatio, super aquas deambulatio, etc.; si appareant hujusmodi facta numerosa, pro circumstantiis varia, opportuna, ad vocem loquentis prodeuntia, soli Deo tribui possunt. Ergo, etc.

Obj. 4º. Ope magnetismi nunc stupendi producantur effectus qui mirationem excitant et tamen nihil probant; ergo, etc.

R. Nego conseq. Nam 1º plures saltem extraordinarii magnetismi effectus a multis, post longas experientias, rejiciuntur ut falsi; 2º si veri sint, haberi debent ut effectus causarum naturalium nobis ignotarum. Quot in ordine naturali alii existunt effectus quos explicare non possumus! Nulla est similitudo inter magnetismi prodigia et facta in libris sacris exhibita ut miraculosa. Ergo, etc.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE PROPHETIIS.

Vox prophetia a duobus verbis græcis venit, $\pi\pi\sigma$ ante, et $\varphi\eta\sigma$ dico: unde formatæ sunt voces latine, *prædicere*, *prædictio*. Prophetia autem recte definitur: *Prædictio certa eventus futuri qui in causis naturalibus ab intelligentia humana prævideri non potuit.*

Quatuor, juxta omnes, requiruntur conditiones ut prædictio alicujus eventus vera sit prophetia: scilicet, 1º ut ante eventum facta fuerit; 2º ut eventus contingat et prædictioni consentiat; 3º ut in causis naturalibus prævideri

non potuerit; 4° ut consensio eventus cum prædictione casui fortuito tribui non possit. Necessitas huiusmodi conditionum per se patet.

Eadem recurrunt quæstiones circa prophetiam ac circa miraculum, videlicet 1° an sit possibilis; 2° an certo cognosci possit; 3° an vim habeat probandi veram esse doctrinam in cuius gratiam editur. His quæstionibus per sequentes propositiones responsuri sumus.

PROPOSITIO PRIMA.

Prophetia est possibilis.

Prob. Prophetia est possibilis si Deus quos iam noscat eventus futuros qui in causis naturalibus prævideri non possint, et si eos hominibus prænuntiare possit: atqui hæc duo ce ta sunt. 1° Deus quosdam noscit eventus futuros qui, e. c., nam, ut pote infinitus in scientia, universa novit, et præterita, et præsentia, et quæcumque futura, etiam contingentia et libera, ut contra deistas in Philosophia probatur: porro, inter hæc futura, multa sunt quæ in causis naturalibus prævideri non possunt, v. g. natiuitas hominis qui circa ducentos annos venturus est, nomen ejus, præcipuæ ipsius vitæ actiones; certum est enim hæc in causis naturalibus prævideri non posse. Ergo 1°. 2° Eventus illos quos perfecte noscit, Deus manifestare potest hominibus; aptissima enim ipsi non desunt media quibus homines alloqui possit: vel 1° per inspirationem internam, certam quarundam veritatum cognitionem mentibus imprimendo; vel 2° clara voce; vel 3° per visionem, res futuras manifestando prophætæ ut præsentis; vel 4° per somnia, etc. In his casibus signa indubitata locutionis suæ dare potest Deus; id a nemine negari potest, sicut ostendimus supra, ubi de revelatione in genere. Ergo.

PROPOSITIO SECUNDA.

Prophetiarum existentia a certo cognosci potest.

Prob. Ad hoc enim tria sunt requisita, videlicet 1° ut

futurus eventus certo prænuntiatus fuerit; 2° ut eo modo contigerit quo fuit prædictus, et 3° ut clare videatur illum in causis naturalibus prævideri non potuisse, nec casu fortuito cum prædictione concordari: atqui hæc tria possibilis sunt. 1° Prædictio futuri eventus est factum ex natura sua sensibile et eodem modo cognoscibile ac alia facta historica. 2° Idem dicendum est de prædictionis adimplentione; eventus quippe cum suis circumstantiis est factum historicum. 3° Ex natura eventus et ex adjunctis facile dijudicari potest an ejus prævisio causis naturalibus, vel illius exsecutio casui fortuito tribui possit; v. g. si agatur de futuris liberis longe ante eventum prænuntiatis, quæ tempore statuta cum circumstantiis descriptis apprimè contingant. Ergo.

PROPOSITIO TERTIA.

Prophætæ vim habent probandi veram esse doctrinam in cuius confirmationem eduntur.

Prob. 1° Miracula habent vim probandi veram esse doctrinam in cuius gratiam patrantur: sed in omni prophetia verum existit miraculum; cum eventus futurus qui prædicatur, in causis naturalibus prævideri non potuerit, necesse est igitur ut causa supernaturalis interveniat: ergo verum adest miraculum.

2° Vim quam habent miracula probandi veram esse doctrinam in cuius gratiam patrantur, præcipue deducimus ex naturali propensione qua ferimur ad iudicandum ea esse divinæ voluntatis signa: atqui eadem propensione ferimur et omnes servatur ad iudicandum prophetias characteribus supra expositis munitas, divinæ voluntatis esse signa; non minus enim inclinamur ad credendum divinam in eis esse operationem quam ad iudicandum miracula a Deo patrari: ergo. Ipse *Rousseau*, *Emile*, lib. 4: « Et pour-
» quoi les prophéties ne font-elles pas autorité pour vous?
» Parce que, pour qu'elles la fissent, il faudrait trois choses dont le concours est impossible; savoir, que j'eusse
» été témoin de la prophétie, que je fusse témoin de l'évé-

» nement, et qu'il me fût démontré que cet événement n'a
» pu cadrer fortuitement avec la prophétie. » Si qua ergo
existeret prophetia his conditionibus munita, vim haberet
probandi, etc.; porro dari possunt hujusmodi prophetiae:
ergo.

1° Fieri potest ut iidem homines sint testes oculati et
prophetiae et ejus eventus, quod pluries revera contigit,
ut narratur in libris sacris. Sic Moyses annuntiabat Pha-
raoni horam qua plagæ Ægypti incipere et desinere debe-
bant: Elias, Eliseus pluresque alii regibus Juda et Israel
prædixerunt eventus quorum futuri erant et revera fue-
runt testes: sic Apostoli et innumeri Judæi qui audierant
Christum passionem suam, mortem, resurrectionem et
ascensionem præauniantem, hæc propriis oculis viderunt
completa: sic generatio de qua Christus dixerat: *Non
præteribit, donec omnia fiant*, testis fuit excidii Hieroso-
lymitani et omnium calamitatum quas obveniendas tam
graphice prædixerat, ut legitur apud Matth. xxiv.

2° Constare potest consensionem inter eventum et præ-
dictionem casui fortuito tribui non posse. Si enim non
solum facti substantia prædicatur, sed variæ illius circum-
stantiæ ex occultissimis naturæ legibus, vel ex libera homi-
num electione pendentes describantur; si non una aut alte-
ra, sed multæ edantur prophetiæ idem habentes objectum,
et tamen cunctæ ad apicem impleantur, luce meridiana cla-
rius est concordiam inter eventum et prædictionem casui
fortuito tribui non posse: atqui demonstrabimus postea
tales existere prophetias. Ergo.

*Notandum est quod hic prophetiarum existentiam non
discutimus nec inquiremus, sed tantum earum qualitates
speculative et in genere sumptas.*

Objiciuntur Sibyllarum vaticinia, quæ a multis, etiam
a Patribus, prolata fuerunt ut vera oracula a Deo non ve-
nientia; videatur P. Baltus, *Réponse à l'Histoire des Ora-
cles de Fontenelle*.

Absolute non repugnat Deum veritatem per Sibyllas
quandoque dixisse, sicut olim per Balaam.

Cæterum, supposito quod vaticinia Sibyllis tributa a

Deo non venerint; aut meræ fuerunt imposturæ, ut volebat
Fontenelle, et nulla est difficultas; aut dæmonum erant
opera, ut contendebat *Baltus*, et tunc applicari possunt
ea quæ supra diximus agendo de prodigiis a dæmoni-
bus factis.

*Queritur an prophetiæ majorem vel minorem habeant
vim probandi quam miracula?*

*R. 1°. Certum est miraculum evidenter divinum vim
habere probandi, independenter a prophetiis: nam Moyses
et Apostoli missionem suam probaverunt per miracula
quæ non fuerunt prænuntiata, vel quorum prædictio tes-
tibus eventus non erat nota, nempe gentibus: ipse Christus
divinitatem suam ex miraculis, sine ullo respectu ad pro-
phetias, ostendit, v. g. ex sanatione paralytici, ex restitu-
tione visus cæco nato, etc. Item Apostoli ex sanationibus
per miraculum factis missionem suam probant. Ergo.*

*R. 2°. Prophetiæ vim habent per se et independenter a
miraculis probandi veram esse doctrinam in cujus gratiam
eduntur. Nam 1° Christus, post resurrectionem, discipulos
cuntes Emmaüs docens, incipit a Moysæ et omnibus pro-
phetis, Luc. xxiv, 27; de miraculis nihil dicit. 2° Apo-
stoli sæpe solas allegant prophetias, ut in pluribus locis
Actuum Apostolorum legitur. 3° Sæpissime sancti Patres
aliique religionis Christianæ defensores argumenta ex solis
prophetiis, sine respectu ad miracula, educunt. 4° Pro-
phetia, *ex dictis*, est opus tam divinum quam miraculum.
Ergo.*

*R. 3°. Cum miracula et prophetiæ sint pariter opera vires
humanas superantia, eandem habent vim intrinsecam
probandi veram esse doctrinam in cujus testimonium
proferuntur: vis autem externa pendet a variis circum-
stantiis talis miraculi aut prophetiæ.*

*R. 4°. Veræ autem prophetiæ eodem modo secerni pos-
sunt ab humanis imposturis vel a dæmoniorum oraculis,
quo vera a falsis distinguuntur miracula.*

De potestate angelorum et dæmonum relative ad pro-
phetias egimus in Institutionibus nostris Philosophicis,
6^a edit., p. 370.